

ANUNCIS I MEDICAMENTS

Ramon CORNET I ARBOIX

Bona part del coneixement de l'entrada de medicaments estrangers a tot l'Estat, el tenim a través de la premsa de l'època, en què el 90% de les pàgines dedicades a propaganda eren ocupades per anuncis de medicaments, malgrat la prohibició específica de les Ordenances de Farmàcia.

L'Administració feia la vista grossa, no solament en aquest aspecte, sinó també en els punts de venda dels específics que envaïren les adrogueries, provocant conflictes entre farmacèutics y adroguers.

En el fons, era un problema econòmic. El Govern cobrava uns aranzels molt elevats, i l'única cosa que l'interessava era l'entrada massiva de medicaments estrangers, sense sentir, però, massa preocupació ni per la seva eficàcia ni pels llocs on es venien.

Nosaltres hem fet un estudi al llarg de tot el segle XIX, sobre els anuncis publicats a la premsa manresana, classificant-los en els següents apartats:

- ANUNCIS D'AIGÜES MINERO-MEDICINALS
- ANUNCIS RELIGIOSOS
- ANUNCIS D'ESPECÍFICS ESTRANGERS VENUTS EN FARMÀCIES, ADROGUERIES I CASES PARTICULARS.
- GRANS "BOOMS" PUBLICITARIS.

ANUNCIS D'AIGÜES MINERO-MEDICINALS

La gran profusió d'estacions termals al nostre país, fa que els anuncis d'aigües estrangeres siguin molt poc freqüents i siguin ben aviat substituïts pels d'aigües de brolladors de tot l'estat espanyol.

Tinguem en compte que els brolladors de Caldes de Malavella començaren a ésser explotats ja a l'any 1848. No obstant això, els primers anuncis del nostre inefable "VICHY CATALA" daten de l'any 1890, encara que venen avalats amb la notícia dels

premis en diverses exposicions, entre elles la de Nàpols, l'any 1884. Tenen molta cura en assegurar que "son por su análisis del mismo grupo que las de Vichy".

Recollim, de l'any 1881, un anunci d'aigües minerals naturals de totes classes, estatals, nacionals i estrangeres, del magatzem de Ramón Freixa del carre del Pi núm.12 de Barcelona, que rebia aigua directament dels brolladors de França, Alemanya, Bohèmia, Grècia, Bèlgica i Hongria.

Un farmacèutic manresà, el Dr. Testagorda, tenia en dipòsit aigües de Vichy, dels brolladors de Celestins, Grandegrilla, Hauterive, Hopital, Vuits chomel i Parc mesdames, etc.

Un altre manresà, el Dr. Miralles, es dedicà a la fabricació de begudes gasoses i, entre elles, imitava l'aigua de Sedlitz, de Baden, Balaruc, Arlsbad, Spa, Contrexeville, etc., que venia a uns preus molt més assequibles que les naturals.

ANUNCIS RELIGIOSOS

Els manresans del segle XIX eren molt crèduls en qüestions religioses. No és estrany que més d'un viu s'adonés que, per vendre bé un medicament no calia que fos efectiu, era suficient el donar-li un nom religiós, anomenar el Sant Pare com a consumidor o atribuir la fabricació a un orde religiós qualsevol, i d'aquesta manera, l'èxit estava assegurat.

L'any 1880 és molt freqüent l'anunci de les "PASTILLES PECTORALS DE L'ERMITA", inventades i preparades pel Caballer Marcos de Bernardini, per a les malalties de la gola i pit.

Durant molts anys -segons l'anunci- les va utilitzar "l'immortal Pius IX", que, precisament, va morir l'any 1878.

Del mateix autor eren el Rob Antisifilític i Antiherpètic iodurat amb essència de Sarsaparrella, i també la injecció Balsàmico-profilàctica per la curació "garantida" de purgacions i fluxos blancs.

Les malalties de les dents es podien curar amb un elixir, inventat l'any 1373 pels R.R.P.P. Benedictins de l'Abadia de Soulac. El dipòsit d'aquest medicament es trobava a Bordeus.

També els germans maristes preparaven una solució de bifosfat de calci per a combatre les bronquitis, tisis, etc.

El Rvd. Sebastià Kneipp, rector de Wonshofen, Baviera, a més de preparar les seves herbes, escrivia llibres, com el que anuncia la Llibreria Roca de Manresa, l'any 1894, que portava per títol "METODO DE HIDROTERAPIA", o "MI CURA POR EL AGUA" i un "CALENDARIO KNEIPP", redactat amb la col.laboració de diversos metges alemanys.

En 20 dies es podia curar radicalment l'anèmia, gràcies a l'Elixir de Sant Vicenç de Paül, que obtenien les Germanes de la Caritat de la Rue Saint Dominique, nº 106, de París.

ANUNCIS ESPECÍFICS ESTRANGERS VENUTS EN FARMÀCIES, ADROGUERIES I CASES PARTICULARS

L'anunci més antic d'un medicament estranger l'hem trobat l'any 1866. Es tracta de les "PINDOLES BRANDETH". Les seves propietats eren tan conegudes que l'anunciant no en parla, simplement hi posa el preu, el qual, a causa de la competència, comença amb sis rals la capsula, el mes següent baixa a cinc, als dos mesos a quatre i acaba, en dos anys, amb tres rals.

L'any 1867 surt, a la premsa manresana, el primer anunci de medicaments estrangers amb dipòsit a Madrid i a Barcelona. Porta per títol: "MEDICINAS DE LA DISTINGUIDA Y AFAMADA CASA DE GRIMAULT Y COMP^a" Farmacéuticos de S.A.I. el Príncipe Napoleón. París.

Els medicaments que anunciaven eren: Fosfat de ferro de Lores, Xarop de Rabe iodat que substituïa l'oli de fetge de bacallà (va ésser molt imitat), Xarop Tònic regenerador de Quina i Ferro. Pastilles de lactats alcalins de Burin du Buisson, Injecció i càpsules de màtic, Píndoles contra les malalties de la pell del Dr. Cazenave, Pastilles Pectorals de suc d'enciam i llorer reial, Cigarretes indíanes de Cannabis Indica (que de poder-ne vendre avui a les farmàcies, fariem les delícies a més d'un), aleshores eren un remei eficaç contra l'asma i les diverses malalties de les vies respiratòries, i un Elixir digestiu de Pepsina acidificada.

L'any 1877 surten amb força abundància els anuncis del quitrà de Noruega, que el farmacèutic de París Mr. Guyot va tenir la feliç idea d'encapsular-lo amb gelatina per tal d'evitar el seu sabor desagradable i la seva consistència viscosa. Cu-

rava els constipats, la tisi i totes les afeccions bronquials i pulmonars. El preu era de 20 rals la capsula de 60 càpsules.

Per ser més convincents, afegien que el consell de sanitat de Sant Petersburg havien autoritzat la importació a Rússia d'aquestes càpsules.

No tardaren en sortir nombroses imitacions com el "LICOR BREA MUNERA" que desafià Mr. Guyot, quan visità Barcelona, l'any 1882, a sotmetre el seu medicament davant l'Acadèmia de Barcelona i París, i segons Mùnera, aquell no va acceptar.

També el Dr. Testagorda, en el seu laboratori de la Plaça Major de Manresa, obtenia "ALQUITRAN DE NORUEGA" (BREA VEGETAL) amb solució concentrada i dosificada.

No tots els medicaments estrangers s'expedien a les farmàcies. Per exemple, "LA POMADA FERRINI", que curava les cremades, es venia en una casa particular al 2on. pis del nº 52 de la Cra. de Vic.

El "MATA DOLOR" del Dr. Perry Davis, que en quart d'hora curava el reumatisme, la neuràlgia, les cremades, les torçades, les masegades, la diarrea i el còlera, es venia en una drogueria.

Una variant del quitrà de Noruega, s'anuncià, l'any 1881, amb el nom de càpsules DARTOIS de creosota de quitrà de faig, amb dipòsit a la Rue de Rennes 97, París. Es venia amb el timbre de l'Estat francès per tal d'evitar falsificacions.

Un medicament molt popular de l'època fou el xarop de L'ANCIANA SEIGEL, de la casa Scott i Ca, específic per a curar els hemorroides.

Molt curiós és l'anunci de les pastilles per a curar els sords, del Dr. Charles Thompson de Broad Street, 57, a Nova York, recomanades per l'Acadèmia de Medicina de Nova York, Boston i Philadelphia.

L'any 1888 proliferaven, a les pàgines de la premsa manresana, els anuncis dels emplastres antihistèrics de Wilson, que, a més de calmar, enfortir i regularitzar els desordres nerviosos, servien també per a afeccions catarrals i asmàtiques, i evitaven el mareig produït pels viatges.

El representant era el Sr. Alsina, de la firma "DEPOSITO DE MEDICAMENTOS EXTRANJEROS", al Passatge de Cr dit, n  4, de Barcelona.

Els anuncis de medicaments per a curar malalties venèries tenien un tractament diferent, segons que el periòdic fos de dretes o d'esquerres: "LA VERDAD", periòdic clerical, les qualificava de "ENFERMEDADES ESPECIALES", mentre "LA MONTAÑA", republicana i progressista, s'hi referia com a "ENFERMEDADES SECRETAS".

Tan en un cas com en l'altre, es podien curar per correu, enviant segells a Hygica Sanatorium d'Hamburg o a Office Sanitas de Paris, al Boulevard de Strasbourg, n  57, laboratori que també obtenie el vi i gragees del Dr. Vivien, d'extracte doble de fetge de bacallà.

Un altre anunci de pepsina, indispensable per a les digestions difícils i incompletes, va sortir l'any 1891, amb el nom de Vi Chassaingne, a l'Avenue Victoria n  4, de Paris.

També sortiren anuncis de curacions mitjançant el magnetisme, procediment que encara avui moltes persones usen en diferents modalitats.

En un d'aquests anuncis, es feia la propaganda d'unes plaques magnètiques de l'Institut "FRANCO-ESPANOL" per la curació de tot tipus de malalties cròniques i incurables.

En un altre es parlava del magnetisme mineral, descobert pel Dr. Darville, per a la curació r pida del raquitisme, angines blanques, malalties de l'est mac, anèmies, etc.

Un anunci molt freqüent que sortí els anys 1890, fins el 1894, va ser el de "MANDORLETTE HARDER", que es venia en exclusiva en una farmàcia manresana, mentre que els seus dipositaris per tot Catalunya eren els Srs. Vicens Ferrer i Ca de Barcelona.

Aquest medicament curava eficaçment les angines, l'afonia i altres molèsties de la gola.

Potser el medicament m s anunciat de finals del segle XIX va ésser el "XAROP PAGLIANO", que es fabricava a Nàpols, i era un depuratiu de la sang. Varen sortir tantes imitacions

que el seu fabricant, Ernest Pagliano, va haver d'explicar que la recepta la va heretar del seu oncle, Professor Jeroni Pagliano de Florència, i que tots els Enrics, Peres, Joans, Joseps i Albert Pagliano, a més de no ser ni tant sols parents eren uns fabricants de detestables adulteracions.

A punt de nèixer el nostre segle, repetides vegades trobem l'anunci de les píndoles i xarop "BLANCARD", de iodur de ferro, contra l'anèmia, sífilis constitucional, etc.

Per tal d'evitar les imitacions, havien de portar una etiqueta que indicava el nom de "BLANCARD" i l'adreça de la rue Bonaparte nº 40. París.

GRANDS "BOOMS" PUBLICITARIS

En aquest apartat reunim els medicaments que amb més freqüència sortiren a la premsa manresana:

"LA REVALENTA ARABIGA", "LES PÍNDOLES I UNGÜENT HOLLOWAY" i "KOLA GRANULADA ASTIER".

Del primer, "LA REVALENTA ARABIGA", es publicaren els seus anuncis a la premsa manresana a partir de l'any 1867, però, es en els anys 1871 i 1872 quan sistemàticament picotejaren el cervell dels lectors per convèncer-los que la Revalenta ho curava tot. Publicaven una llarga llista de noms de personatges, encapçalada pel Sant Pare Pius IX, de qui s'afirmava que cada dia prenia una cullerada d'aquesta farina a cada àpat.

Més de 65.000 curacions, segons la propaganda, s'havien produït gràcies a la Revalenta Aràbiga, que es venia en llaunes de 24 lliures a 300 rals.

El representant a Barcelona era el Sr. Ramon Cuyàs i Llauder, al qual, l'any 1878, el governador civil li va tancar el magatzem, per infringir les lleis sanitàries vigents, després d'haver-lo multat en diferents ocasions.

Es començà venent a les pastisseries, passà a les adrogueries i acabà venent-se també a totes les farmàcies.

De sobte, l'anunci de la "REVALENTA ARABIGA" desapareix de la premsa. Aquest medicament secret va morir definitivament, demostrant la seva ineficàcia i que només es tractava d'un frau.

El cas de les Píndoles i Ungüent Holloway és molt més persistent. Els seus anuncis sortiren constantment en tota classe de periòdics. Començan ja l'any 1868, amb un muntatge propagandístic perfecte, i a l'estil dels procediments publicitaris més moderns.

D'una manera progressiva, curava cada vegada més malalties, mentre es donaven lliçons de fisiologia vulgaritzada, a fi i efecte de que arribessin a tots els nivells culturals.

Un factor important era donar sensació d'universalitat i per això s'esmentaven com a parts del món-on es venien aquests productes-, països exòtics.

Com a complement dels anuncis, sortiren també a la premsa apologies del Professor Holloway, entrevistes fetes a casa seva, descripcions dels magnífics establiments on es fabricaven els productes Holloway, notícies sobre la filantropia del Professor, que a més dels 38.000 duros gastats anualment en anuncis, destinà durant 6 anys, la suma de 3.750.000 duros a institucions benèfiques.

El periòdic "LA MONTAÑA", explicant aquestes donacions, fa el comentari de que "...felizmente el Sr. Holloway no es católico, que haberlo sido hubiera sido capaz de hacer revivir los frailes, construyendo conventos para toda la Gran Bretaña".

De moment la premsa clerical no contestà a aquest comentari, que serví per obrir l'ull als catòlics manresans que esperaren amb paciència la primera relliscada del Sr. Holloway.

Aquesta es produí l'any 1897, quan es van repartir un almanac confeccionat a Londres i traduït al castellà.

"LA VERDAD" posà en guàrdia les famílies catòliques sobre aquest almanac, que no tenia santoral ni les advertències dels dies de dejuni i abstinència. No atacava obertament la religió ni la moral, però si, segons l'esmentat periòdic, la història, falsejant el període "...de los excelsos monarcas D. Fernando y Dª Isabel".

Malgrata això, el periòdic "LA VERDAD" continuà acceptant anuncis de les "PINDOLES I UNGÜENT HOLLOWAY".

Pel que sabem, l'únic periòdic que tingué la valentia de rebutjar anuncis d'aquests medicaments secrets, va ser "SIGLO

MEDICO", ja a l'any 1857, al mateix temps que es queixava de que tots els periòdics omplissin les seves pàgines d'anuncis de remeis secrets, i sol·licitava la intervenció de les autoritats contra aquest estat de coses.

Finalment, parlarem d'un altre medicament, anunciat amb profusió a partir de l'any 1895: la "KOLA GRANULADA ASTIER", fabricada pel farmacèutic de primera classe, Dr. Astier, de l'Avenue Kleber de París.

En els primers anuncis s'apunta, encara que lleugerament una certa pressió a la classe mèdica, en prometre una subscripció gratuïta a una revista de medicina i un flascó, també gratuït, per a administrar als clients pobres.

A poc a poc, es va modificant el text dels anuncis, enmarcant exactament les propietats farmacològiques de la kola i ja, l'any 1895, a fi i efecte de que no es pogués qualificar "LA KOLA ASTIER" com a medicament secret, es descobreix la composició de l'específic. Per cada cullerada de café, conté 10 cgr. de cafeïna, i "...las más ricas proporciones de teobromina, tanino y rojo de kola".

L'èxit d'aquest tònic va moure l'interés dels farmacèutics manresans, per la seva obtenció, tal com demostra l'anunci publicat en el "DIARIO DE AVISOS" de l'any 1899, en què el farmacèutic Josep Esteve i Seguí, a la seva farmàcia de la Plaça de l'Om, obtenia "KOLA GRANULADA ESTEVE" per la curació de la neurastènia, la paràlisi de les extremitats i l'atonía del cor. El seu preu era de 2 pts. el flascó.